

پایدارسازی نظام حمایتی با کمک تأمین مالی حاصل از وجوهات و منابع مردمی و نهادی

محمد رضا کارگر شورکی

تیرماه ۱۴۰۲

✓ لازم الاجرا بودن برقراری نظام تأمین اجتماعی بر اساس قانون ساختار نظام

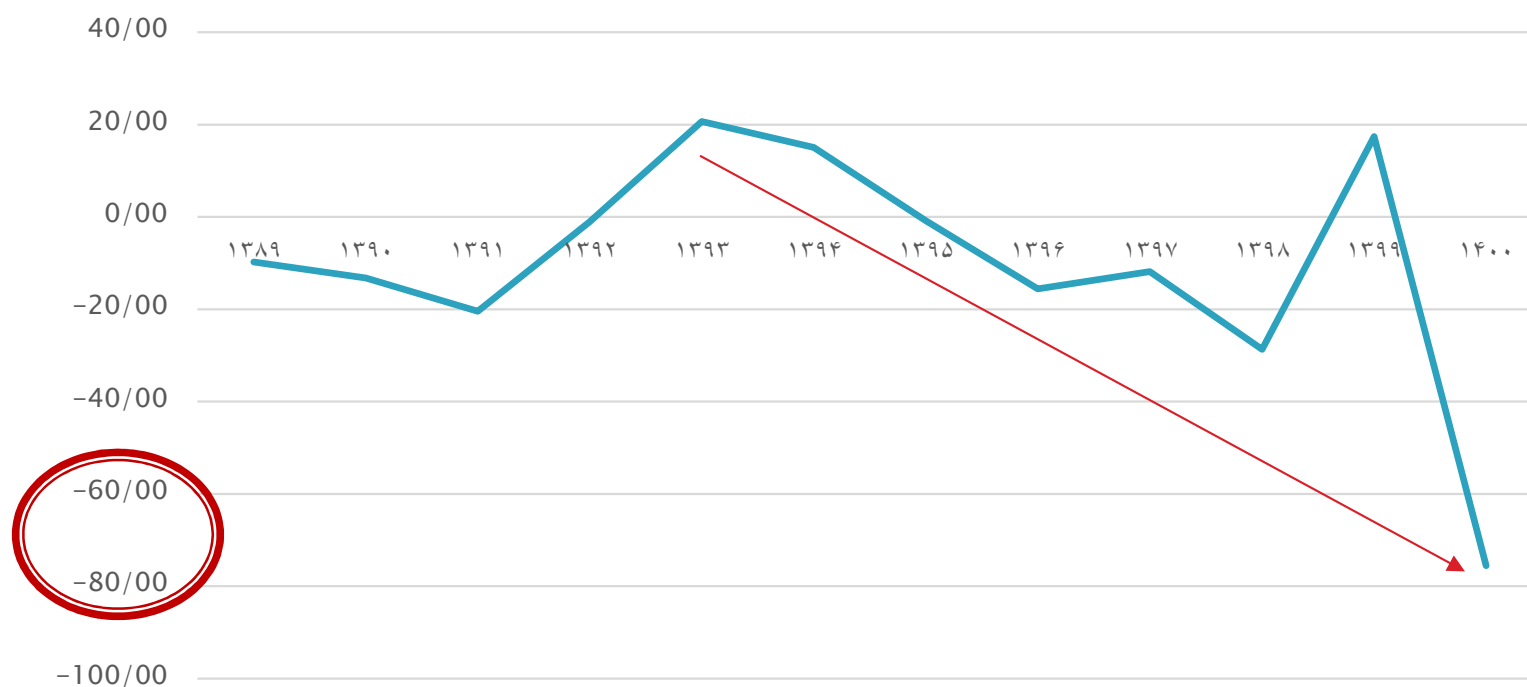
جامع رفاه و تأمین اجتماعی؛

✓ سه بخش نظام تأمین اجتماعی: بیمه ای، حمایتی و توانبخشی و امدادی؛

✓ ضرورت توجه به بخش حمایتی و توانبخشی؛ (مقابله با فقر و بهبود رفاه گروههای

کم درآمد)

✓ تغییرات منابع حمایتی امور رفاه اجتماعی کشور (۱۳۸۹-۱۴۰۱)؛

- ▶ علی‌رغم افزایش ظاهری منابع حمایتی در کشور، به‌ویژه در دهه اخیر، رشد واقعی (تورمزدایی شده) بودجه حمایتی حوزه رفاه اجتماعی در اغلب سالها روند کاهشی داشته و اخیراً با سقوط قابل توجه همراه بوده است.
- ▶ نتیجه افزایش نرخ تورم در سال‌های اخیر افت قدرت خرید دهک‌های متوسط درآمدی و افزوده شدن بر شمار افراد نیازمند حمایت بوده است.
- ▶ کاهش رشد واقعی اعتبارات حمایتی در کنار سرعت یافتن جریان بازتولید فقر به معنای آن است که ضمن آنکه بر شمار افراد فاقد پوشش حمایتی افزوده می‌شود، سرانه پوشش حمایتی نیز به دلیل افزایش انباره افراد نیازمند و هم به دلیل کاهش ارزش واقعی منابع قابل تخصیص، رو به نزول گذاشته است.

✓ لزوم توجه به بحث پایداری منابع مالی نظام حمایتی؛ صیانت از معاش و قدرت

خرید مردم

✓ بر پایه پژوهشی (۱۳۹۸) در موسسه کار و تأمین اجتماعی از جمله سازوکارهای ممکن

برای اجرایی کردن چنین حمایت پایداری کمک گرفتن از انواع مالیات های اسلامی

(زکات، خمس، فطریه و انواع نذورات) و سایر وجوه داوطلبانه مردمی و نهادی

(مسئولیت اجتماعی شرکتها) و جهت دهی ورود نظام مند آنها به حوزه حمایتی است.

- ▶ اولویت بندی نیازهای جامعه هدف و کمکهای نهادهای حامی
- ▶ جامعیت نظام اطلاعات هزینه درآمد (افراد و) خانوار
- ▶ اجماع بر مرجع ملی سیاستگذاری و مدیریت منابع و مصرف در راستای همسویی و هم افزایی:
 ۱. منابع، و بودجه های حمایتی
 ۲. اقدامات و تلاشهای حمایتگران
 ۳. مصارف، میزان دسترسی و برخورداری ها

انواع مالیات اسلامی

مالیات‌هایی که مورد و مقدار آن مستقیماً از طرف شارع وضع شده است.
شامل: زکات، خمس، جزیه و خراج

مالیات‌های ثابت

مالیات‌هایی که حاکم اسلامی در موارد و شرایط خاصی وضع نموده و در
شرع مقدس مقدار و نسبت خاصی برای آن‌ها در نظر گرفته نشده است.

مالیات‌های متغیر

پرداخت‌های مالی که جنبه مالیاتی نداشته و توسط دولت دریافت و هزینه
نمی‌شوند اما از نظر عملکرد و نتیجه شباهت زیادی به مالیات دارند. مانند: کفارات
مالی، نذورات مالی و هدی، صدقه، اطعام، بخشش، دین، وقف، هبه، هدیه

شبه مالیات‌ها

□ کارکرد حمایتی (بازتوزیعی)

□ کارکرد خدماتی

بیشتر مالیات‌های شرعی وضع شده در اسلام را می‌توان از مالیات‌های حمایتی قلمداد کرد که با هدف بازتوزیع منابع اخذ می‌شوند.

مصارف	موارد	
تأمین اجتماعی: تأمین مخارج فقرا، مساکین، در راه ماندگان، آزاد کردن بردگان، پرداخت بدهی‌های بدهکاران هزینه‌های عمومی: ایجاد الفت بین مسلمانان و غیرمسلمانان، هزینه در راه خدا هزینه جاری: حق العمل کارگزاران زکات	زکات اموال	مالیات حمایتی
تأمین اجتماعی: تأمین مخارج فقرا، مساکین و...	زکات بدن (فطره)	
تأمین اجتماعی خاص: تأمین مخارج فقرا، یتیمان و در راه ماندگان سادات	سهم سادات از خمس	
تأمین اجتماعی: تأمین مخارج فقرا، مساکین، هزینه‌های عمومی	زکات مستحب	
تقسیم مساوی بین مسلمانان (توانمندسازی عمومی، عدم استفاده در هزینه دولت در حالت عادی)	خراج (مالیات زمین مفتوح العنوة)	
در اختیار امام و دارای جنبه اداره مملکت و جبران کننده کمبودهای سایر منابع	سهم امام از خمس	مالیات خدماتی
مصرف مقدار معادل یا بخشی از آن در امور خدماتی و عمرانی برای جزیه اهل کتاب، مازاد در اختیار امام	جزیه	
مصرف مقدار معادل یا بخشی از آن در امور خدماتی و عمرانی اهل کتاب، مازاد در اختیار امام	فیء (اراضی غنایم بدون جنگ)	
تأمین بودجه جاری تأمین هزینه‌های عمومی مانند امنیت تأمین بودجه عمرانی	مالیات حکومتی (مثل مالیات بر اسب و مصادیق امروزی آن)	

✓ مسئولیت اجتماعی شرکتی مجموعه وظایف و تعهداتی است که شرکت بایستی در جهت حفظ، مراقبت و کمک به جامعه‌ای که در آن فعالیت می‌کند، انجام دهد. این مسئولیت از جستارهای اقتصادی و مالی فراتر می‌رود.

شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی با افزودن نمایندگان کارفرمایی و مراجع دینی و حوزه های علمیه می‌تواند زمینه ساز پیگیری و تحقق این پیشنهاد باشد.

با رعایت:

✓ رویکرد هم افزایی + افراز وظایف و اقدامات متولیان + دسترسی اطلاعات ثبتي روزآمد

✓ سازوکار و مکانیسم اجرایی پیشنهادی:

استقرار نظام ملی احسان و نیکوکاری

✓ چهار گام اساسی و حیاتی در استقرار نظام ملی احسان و نیکوکاری:

- ▶ گام اول: همراهی و تبادل نظرات و اطلاعات نهادها و سازمان های دولتی و غیر دولتی جهت هم افزایی ظرفیت و توانمندی و تقسیم کار درست
- ▶ گام دوم: ساماندهی کردن منابع مالیاتهای اسلامی و مسئولیت اجتماعی نهادها و سازمان ها با تشویق آنان به همراهی با الگوی مداخلات حمایتی مورد اجماع و مصوب
- ▶ گام سوم: سطح بندی و استاندارد سازی ارائه خدمات حمایتی، مبتنی بر بهسازی اطلاعات و شاخصها، وسع سنجی و دسته بندی هوشمند نیازمندان و ارایه سازوکار دقیق و شفاف تخصیص حمایتها
- ▶ گام چهارم: استقرار یک نهاد فراگیر ملی و جهت ساز دینی، دولتی و مردمی به منظور نظارت و تنظیمگری

- ✓ دخیل کردن سازمان های مردم نهاد در سیاستگذاری و ارائه خدمات به افراد نیازمند؛
- ✓ تقسیم کار اصولی و مدیریت شده بین بازیگران برای حداکثر پوشش و اجتناب از موازی کاری؛
- ✓ مأموریت و شرح وظایف سازمان های متولی حوزه حمایتی متناسب با سطح توانمندی، قابلیت و امکانات معنوی، مالی و انسانی و گستره جغرافیایی آنها.

✓ هماهنگی در هزینه کرد وجوهات دینی و منابع داوطلبانه
نهادی در حوزه حمایتی.

داشتن خزانه مشترک ناممکن و نقض غرض است.

✓ منظور هماهنگی در اشتراک گذاری اطلاعات و مرجعیت
واحد در تصمیم گیریها و تاحدودی در اجراست.

✓ نظام سطح بندی خدمات حمایتی و توانمندسازی متناسب با اقتضائات

گروه های هدف

✓ نظام سطح بندی خدمات حمایتی و توانمندسازی متناسب با شرایط

منطقه ای و بومی

گام سوم:

- ▶ احصای خدمات تکلیفی مطابق قانون و شرع (= n خدمت و m زیر خدمت)
- ▶ لایه بندی و سطح بندی افراد و خانوارها (k سطح)
- ▶ نگاشت و ساماندهی خدمت دهندگان و منابع آنها (Z نهاد)
- ▶ تعیین شاخصها و الگوریتمهای استاندارد و بومی سازی شده
- ▶ وسع سنجی و شمولیت یا عدم شمولیت سیستمی در چارچوب استانداردهای موضوعه

✓ تلاش برای تحقق نظام ملی احسان و نیکوکاری

مشمول بر

نهاد راهبر و سیاستگذار متشکل از مجموعه بازیگران و نمایندگان حوزه علمیه، سازمان های دولتی،

خصوصی و مردم نهاد

با قابلیت

✓ اجرای هوشمند سیستمی و برخط از اطلاعات و عملکرد نهادها و سازمان های مرتبط جهت پاسخگویی

و شفافیت

✓ و پایش اثربخشی عملکردها

سپاس از حسن توجه، دغدغه مندی و مشارکت شما